

Ваврищук С. П. «Сучасний український хоровий театр: проблеми художньої інтерпретації». — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту на здобуття творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). — Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури та інформаційної політики України, Київ, 2022.

Зміст анотації.

Серед інноваційних явищ сучасного хорового мистецтва особливе місце належить хоровому театру. Декілька десятиліть поспіль цей феномен інспірує пошуки й експерименти композиторів і виконавців, привертає увагу критиків, приваблює поціновувачів високого мистецтва, викликає дослідницькі експлорації. Як явище, що активно розвивається, поповнюється новими цікавими зразками втілення, креативними диригентсько-режисерськими знахідками, хоровий театр потребує наукового осмислення і систематизації здобутого досвіду.

Мета дослідження – висвітлити сутнісні ознаки феномену хорового театру та вектори його художньої інтерпретації у сучасному українському музичному мистецтві.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що до наукового обігу українського музикознавства вводяться нові артефакти українського хорового мистецтва – історична ораторія Г. Гаврилець «Віють вітри» та проєкт «Симфонічні танці Мирослава Скорика» Муніципального академічного камерного хору «Київ». У роботі вперше здійснено аналіз музичного тексту обраних творів як передумови створення театралізованої інтерпретації та відео-запису їх концертно-сценічних виконань.

У першому розділі «Хоровий театр у сучасних музикознавчих дослідженнях» розглянуто історико-теоретичні аспекти вивчення феномену. Відповідно до завдань роботи простежено витoki та становлення українського хорового театру, а також представлений огляд музикознавчих досліджень, присвячених питанням театралізації хорового виконавства, визначенню й типології хорового театру, виокремленню його сутнісних ознак. Хоровий театр як синтетичне за сутністю явище поєднує в собі музично-хорове та театральнo-режисерське, сюжетно-понятійне та візуально-пластичне начала. У хоровому театрі співакам-хористам делегуються нові функціональні обов'язки, що є типовими для артистів театральних постановок. Використання фонових, мізансценічних та акторських засобів театралізації (в типології Ю. Мостової) динамізує виконання хорового твору, робить його більш сценічно ефектним.

У другому розділі «Художня інтерпретація театральнo-хорових творів у сучасному українському хоровому мистецтві» зібрано відомості щодо театральнo-хорових постановок у концертній діяльності провідних українських хорових колективів сучасності та детально проаналізовано

яскраві зразки сучасного українського хорового театру – історичну ораторію Ганни Гаврилець «Віють вітри» та проєкт «Симфонічні танці Мирослава Скорика» Муніципального академічного камерного хору «Київ». Обрані для аналізу зразки представляють різні в типологічному відношенні різновиди хорового театру та підходи до театралізації, адже в першому творі важливою передумовою до створення театралізованої інтерпретації є тексти народних пісень (зміст, образи, поетична символіка), жанрові ознаки тематизму (пісня, танець, марш тощо), а в другому – жанрові, темпові, фактурно-темброві й національно-стильові (іспанський, східний, український) характеристики хорових перекладень оркестрових творів.

У **Висновках** зазначено, що хоровий театр є визначним явищем сучасного виконавського мистецтва, яке все більше завойовує прихильність виконавців й глядачів, і є одним із перспективних напрямів розвитку хорового мистецтва. Використання засобів театралізації у програмах провідних хорових колективів України націлені на краще розкриття змісту хорової вистави, сприяють видовищності та репрезентативності хорового твору, збільшенню його впливу на слухача.

Концертно-театралізована інтерпретація історичної ораторії «Віють вітри» Г. Гаврилець камерним хором «Київ» є прикладом хорового театру типу «історія в обличчях» (за типологією Г. Супруненко), адже у 12 історичних піснях, записаних О. Кошицем під час Кубанської експедиції (1903–1905), відібраних, оброблених та поєднаних у драматургічну цілісність Г. Гаврилець, розгортаються картини національно-визвольної боротьби українського народу. У побудованій за принципом контрасту драматургії твору чергуються номери з персоніфікацією образів та загальнохорові сцени. З'ясовано, що з метою динамізації виконання авторами концертно-театралізованої вистави (диригент М. Гобдич, режисер-постановник В. Вовкун) внесено структурні зміни (купюри окремих номерів, додано фінальний інструментальний номер), збагачено темброву палітру звучання камерного хору додатковими інструментами (бандура, сопілка, ударні), на яких грають хористи. Встановлено, що у номерах із персоніфікованою образністю акцент робиться на більш дієвих індивідуальних акторських засобах (міміка, пластика, рухи), в епічних піснях — на більш статичних, але символічно наповнених мізансценічних чинниках (графічно-просторові форми сценічного розташування виконавців на сцені).

Проєкт «Симфонічні танці Мирослава Скорика» Муніципального академічного камерного камерного хору «Київ» (диригент М. Гобдич, режисер-постановник С. Архипчук) виявляє складні процеси втілення інструментального оригіналу в його театралізованій хоровій обробці. Цей проєкт презентує тип хорового театру, що за дефініцією Г. Супруненко визначається як «хоровий театр-сцена», адже перша частина «Іспанський танець» трактується як любовно-лірична оперна мізансцена, друга частина «Східний танець» – як ритуальне дійство, третя частина «Карпатський танець» – як фінальна танцювально-хорова оперна сцена, що демонструє енергію та міць національного духу українців. Притаманна оркестровим

партитурам Мирослава Скорика образно-жанрова специфіка, темброва диференціація й наскрізна логіка розгортання музичного матеріалу отримує яскраве звукове (інструментальність інтонацій та фактури, додатковий інструментарій, широка палітра шумових звучань) та візуальне відтворення (рух, пластика, акторська гра у мізансценах, просторове розміщення виконавців, гімнастична композиція в фіналі) в театралізованій інтерпретації камерного хору «Київ».

Досліджувана тема є принципово відкритою як в аспекті розширення й поглиблення аналітичної бази, так і у площині пошуку нових, ще не розкритих ракурсів її вивчення. Зокрема, цілком прогнозованими є проведення порівняльно-інтерпретаційних студій, нових спроб визначення, типологізації й систематизації явища та спостереження за його історичними метаморфозами у майбутньому.

Ключові слова: хоровий театр, хорова театралізація, театралізована інтерпретація, хорова творчість Ганни Гаврилець, історична ораторія «Віють вітри», концертно-театралізована постановка, музика Мирослава Скорика, творча діяльність Миколи Гобдича, камерний хор «Київ», проєкт «Симфонічні танці Мирослава Скорика».

SUMMARY

Vavryshchuk S. P. "Modern Ukrainian Choral Theater: Problems of Artistic Interpretation". – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Scientific substantiation of the creative art project for obtaining the creative degree of Doctor of Arts in the specialty 025 "Musical Art" (field of knowledge 02 Culture and Art"). – P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine. Kyiv, 2022.

Abstract content.

Among the innovative phenomena of modern choral art, a special place belongs to the choral theater. For several decades in a row, this phenomenon inspires the searches and experiments of composers and performers, attracts the attention of critics, attracts connoisseurs of high art, and causes research explorations. As a phenomenon that is actively developing, replenished with new interesting examples of embodiment, creative conducting and directing discoveries, the choral theater needs a scientific understanding of the acquired experience. This determines the relevance of the chosen topic.

The purpose of the research is to highlight the essential features of the phenomenon of choral theater and the vectors of its artistic interpretation in modern Ukrainian choral art.

The scientific novelty of the research is that new choral artifacts are introduced into the scientific circulation of Ukrainian musicology – the historical oratorio "The Winds Blow" by H. Havrylets and the project "Myroslav Skoryk's Symphonic Dances" of the "Kyiv" Chamber Choir. A detailed analysis of the musical text of selected works and their artistic interpretation on the basis of a video recording of their concert and stage versions was performed for the first time.

In the first section the historical and theoretical aspects of the formation of the "choral theater" concept are considered. In accordance with the main purpose of the work, the origins and development of the Ukrainian choral theater are traced, as well as an overview of musicological research devoted to the issues of theatricalization of choral performance, definition and typology of choral theater, and the identification of its essential features. Choral theater as a synthetic phenomenon of art combines musical-choral and theatrical-directing, plot-conceptual and visual-plastic principles. In the choral theater, singers-choristers are delegated new functional duties, which are typical for actors of theatrical productions. The use of background, *mise-en-scène* and acting means of theatricalization (in the typology of Yu. Mostova) dynamizes the performance of a choral work, makes it more spectacular on stage.

The second section "Artistic interpretation of theatrical and choral works in contemporary Ukrainian choral art" contains information on theatrical and choral performances in the concert activities of leading Ukrainian choral groups of our time and analyzes in detail vivid examples of modern Ukrainian choral theater - the historical oratorio of Hanna Havrylets "The Winds Blow" and the project "Symphonic Dances of Myroslav Skoryk" of the Municipal Academic Chamber Choir "Kyiv". The samples chosen for the analysis represent different types of choral theater and approaches to theatricalization in typological terms, because in the first work an important prerequisite for creating a theatrical interpretation are the texts of folk songs (content, images, poetic symbolism), genre signs of thematism (song, dance, march, etc.), and in the second – genre, tempo, texture-timbre and national-style (Spanish, Oriental, Ukrainian) characteristics of choral translations of orchestral works.

The Conclusions state that the choral theater is a prominent phenomenon of modern performing arts, which is increasingly winning the favor of performers and spectators, and is one of the promising directions of the development of choral art. The use of means of theatricalization in the programs of the leading choral collectives of Ukraine is aimed at better revealing the content of the choral performance, contributing to the spectacle and representativeness of the choral work, increasing its impact on the listener.

The concert-theatrical interpretation of the historical oratorio "The Winds Blow" by H. Havrylets by the "Kyiv" Chamber Choir is an example of choral theater of the "history in faces" type (according to the typology of G. Suprunenko), because in 12 historical songs recorded by O. Koshyts during the Kuban expedition (1903–1905), selected, processed and combined into a dramaturgical integrity by H. Havrylets, the pictures of the national liberation struggle of the Ukrainian people unfold. In the dramaturgy of the work built on the principle of contrast, numbers with the personification of images and general choral scenes alternate. It was found that in order to dynamize the performance the authors of concert-theatrical performance (conductor Mykola Hobdych, director Vasyl Vovkun) made structural changes (removed individual numbers, added the final instrumental number), enriched the timbre sound palette of the chamber choir with additional instruments (bandura, reed pipe or flute, percussion), which are used by choristers simultaneously with singing. It is established that in the choral works of the cycle with personified imagery the emphasis was on more effective individual acting means (facial expressions, plastics, movements), in epic songs - on more static but symbolically filled *mise-en-scène* factors (graphic-spatial forms of stage arrangement of performers on stage).

The project "Symphonic Dances of Myroslav Skoryk" of the Municipal Academic Chamber Choir "Kyiv" (conductor M. Gobdych, director S. Arkhipchuk) reveals the complex processes of embodying the instrumental original in its theatrical choral arrangement. This project presents a type of choral theater, which according to the definition of G. Suprunenko is defined as "choral theater-stage", because the first part "Spanish Dance" is interpreted as a love-lyrical opera *mise-en-scène*, the second part "Oriental Dance" - as a ritual action, the third part "Carpathian Dance" is like a final dance-choir opera scene that demonstrates the energy and power of the national spirit of Ukrainians. The image-genre specificity, tonal differentiation and through-flow logic of the musical material inherent in the orchestral scores of Myroslav Skoryk receives a bright sound (instrumentality of intonations and textures, additional instruments, a wide palette of noise sounds) and visual reproduction (movement, plasticity, acting in *mise-en-scène*, spatial arrangement performers, gymnastic composition in the finale) in the theatrical interpretation of the chamber choir "Kyiv".

The studied topic is fundamentally open both in the aspect of expanding and deepening the analytical base, and in the plane of searching for new, not yet revealed angles of its study. In particular, it is quite predictable to conduct comparative and interpretive studies, new attempts to define, typologize and systematize the phenomenon and observe its historical metamorphoses in the future.

Key words: choral theater, choral theatrical performance, choral work by Hanna Havrylets, historical oratorio "The Winds Blow", theatrical performance, choral theater, concert-theatrical production, Myroslav Skoryk's music, creative activity of Mykola Hobdych, "Kyiv" chamber choir, project "Myroslav Skoryk's Symphonic Dances".

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

Статті, у яких опубліковано основні наукові результати роботи

1. Ваврищук С. П. «Віють вітри» Ганни Гаврилець у театралізованій інтерпретації камерного хору «Київ» // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського: наук. журн. Київ, 2021. Вип. 3-4 (52-53). С. 50–65. DOI: [https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4\(52-53\).2021.251795](https://doi.org/10.31318/2414-052X.3-4(52-53).2021.251795)
2. Ваврищук С. П. Хорова театралізація творів інструментальної генези (на прикладі проекту «Симфонічні танці Мирослава Скорика» камерного хору «Київ») // Актуальні записки гуманітарних наук: зб. наук. праць / Ін-т муз. мистецтва Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич : Гельватика, 2022. Вип. 51. С. 102–109. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-15>

Наукові праці апробаційного характеру

1. Ваврищук С. П. Історична ораторія «Віють вітри» Ганни Гаврилець: особливості опрацювання народно-пісенних джерел // «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях»: тези Четвертої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 5–7 листопада 2020 року). Київ, 2020. С. 27–32.
2. Ваврищук С. П. Хоровий театралізований проєкт «Мирослав Скорик. Симфонічні танці»: історія створення // «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях»: матеріали П'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 4–6 листопада 2021 року). Київ, 2021. С. 43–47.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту обговорено на засіданнях кафедри хорового диригування. Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародній та всеукраїнській науково-практичних конференціях. Презентовано творчий мистецький проєкт на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва:

1. Ваврищук С. П. Історична ораторія «Віють вітри» Ганни Гаврилець: особливості опрацювання народно-пісенних джерел: доповідь. *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях*. Програма Четвертої міжнародної науково-практичної конференції / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського (5–7 листопада 2020 року). Київ, 2020.
2. Ваврищук С. П. Риси хорової театралізації у виконавстві історичної ораторії «Віють вітри» Ганни Гаврилець: доповідь. *Fresh science*. Програма XVI міжнародної науково-практичної конференції / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського (25–26 березня 2021 року). Київ, 2021.
3. Ваврищук С. П. Хоровий театралізований проєкт «Мирослав Скорик. Симфонічні танці»: історія створення: доповідь. *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях*. Програма П'ятої

міжнародної науково-практичної конференції / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського (4–6 листопада 2021 року). Київ, 2021.

4. Ваврищук С. П. Риси театралізації у виконанні хорових перекладень оркестрових творів Мирослава Скорика камерним хором «Київ» : доповідь. *Дні науки: українська музична культура в історичному часі та світовому інформаційно-ціннісному просторі*. Програма XXV молодіжної науково-творчої онлайн-конференції / Одеська нац. муз. акад. ім. А. В. Нежданової (26–27 травня 2022 року). Одеса, 2022.

5. Ваврищук С. П. Концерт творчого аспіранта (02 червня 2021 року). Київ, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, Малий зал ім. О. С. Тимошенка. За участі Муніципального академічного камерного хору «Київ» (художній керівник – Микола Гобдич), програма: Мирослав Скорик. Симфонічні танці (для хору, солістів та ударних): 1. Іспанський танець; 2. Східний танець; 3. Карпатський танець. Київ, 2021.

6. Ваврищук С. П. Творчий мистецький проєкт «Хоровий театр без меж» на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва (17 серпня 2022 року). Копенгаген, Mariendals kirke. За участі Муніципального академічного камерного хору "Київ" (художній керівник — Микола Гобдич). Виконано твори українських композиторів Мирослава Скорика, Ігоря Шамо, Олександра Бондаренка, Остапа Нижанківського, Віктора Грицишина.